

گزارش

شینا انصاری از آزادی یک محیطبان خبر داد

پروژه احیای «گور ایرانی» به پایداری رسید

شینا انصاری، رئیس سازمان محیط زیست، در آستانه روز محیطبان و مراسم گرامیداشت روز محیطبان در گرمسار، با تأکید بر قدرانی از زحمات محیطبانان و اعلام آزادی محیطبان «امین خوارزمی»، از پایداری پروژه احیای گور ایرانی خبر داد. وی این پروژه را نمونه‌ای موفق برای نجات سایر گونه‌ها دانست و از رسانه‌ها خواست تا موفقیت‌های سازمان را نیز مستندسازی کنند. انصاری با اشاره به اولویت‌هایی چون معیشت محیطبانان، از تصویب اصلاحیه قانون حمل سلاح برای افزایش حمایت‌های قضایی و برنامه‌ریزی برای تأمین خودروهای عملیاتی و هوشمندسازی مناطق با فناوری‌های نوین خبر داد.

شینا انصاری، با گرامیداشت یاد شهدای محیط زیست، بر قدرانی از زحمت خالصانه و شوق محیطبانان به طبیعت تأکید کرد.

وی افزود: «طبیعی است که هر پروژه‌ای در آغاز با ناکامی‌ها، شکست‌ها و مشکلات همراه باشد، اما مهم این است که استمرار در مسیر حفظ و احیای گونه‌ها فراموش نشود و مسیر ادامه پیدا کند. خوشبختانه امروز با افتخار می‌توان اعلام کرد که پروژه احیای گور ایرانی به پایداری رسیده و می‌تواند به عنوان نمونه‌ای موفق برای سایر گونه‌های در معرض خطر انقراض مورد استفاده قرار گیرد.»

رئیس سازمان محیط زیست از اصحاب رسانه خواست تا به جای تمرکز صرف بر ناکامی‌ها، موفقیت‌های سازمان را نیز مستندسازی و رسانه‌ای کنند. او تأکید کرد که با وجود مسیر ناهموار و پرچالش حفاظت، باید موفقیت‌های به دست آمده را شفاف اعلام کرد تا بتوان از این تجربیات مثبت در حوزه محیط زیست طبیعی بهره‌برداری و آنها را گسترش داد.

انصاری با اشاره به اولویت‌های اصلی سازمان محیط زیست در این دوره، اعلام کرد که وضعیت محیط زیست طبیعی و شرایط معیشتی محیطبانان دو دغدغه اصلی هستند که به‌طور جدی پیگیری می‌شوند. او از تصویب قانون اصلاح حمل سلاح در کمیسیون حقوقی و قضایی خبر داد و گفت: «این اصلاحیه با هدف افزایش حمایت‌های قضایی از محیطبانان تدوین شده و در صورت حمایت نمایندگان مجلس، به‌زودی اجرایی می‌شود.»

رئیس سازمان محیط زیست اعلام کرد که معاون محیط طبیعی (دکتر ظهرابی) پیگیر تقویت مناطق با امکانات، فناوری‌های نوین و هوشمندسازی است. قرار است این اقدامات به صورت پایلوت شروع و سپس با اولویت‌بندی، سایر زیستگاه‌های حساس نیز تقویت شوند.

انصاری گفت: «موضوع خودروهای عملیاتی نیز از مواردی است که به‌زودی تلاش خواهیم کرد خودروهای مناسب با قابلیت فعالیت در مناطق را به تعداد کافی در اختیار مناطق قرار دهیم.» او درباره اعلام خبر آزادی یک محیطبان افزود: «خبری که لازم می‌دانم با توجه به حضور اصحاب رسانه اشاره کنم این است که محیطبان «امین خوارزمی» از زندان آزاد شد. لازم می‌دانم از همراهی خانواده‌ای که عزیز خود را از دست داده‌اند، تشکر کنم. ما به عنوان سازمان حفاظت محیط زیست همواره بر این باوریم که برای حفاظت از عرصه‌های طبیعی و مناطق چهارگانه، نباید جانی از دست برود و خونی ریخته شود و امیدواریم بتوانیم در این مسیر گام‌های مؤثری برداریم.»

محیطبان‌ها گور ایرانی را به پارک ملی کویر برگرداندند

عبور از زنگ خطر انقراض

گزارش

زهرای کشور

دبیر گروه زیست بوم

اول، جبیر (آهوها)های پارک ملی کویر در گرمسار در قاب چشم‌ها و لنز دوربین‌ها می‌نشینند. البته چیز عجیبی نیست، چون این پارک بزرگ‌ترین جمعیت آهوها را در کشور دارد. آنها از خودروهای محیطبانی نمی‌گریزند، اما فاصله ایمنی را رعایت می‌کنند.

چندپار، چند جبیر خودشان را نشان می‌دهند، هنگام خرامیدن مکت کوتاهی می‌کنند، به خودروها زل می‌زنند و سپس دوباره در میان درمنه‌ها، نور آفتاب و خط کویر گم می‌شوند. هنگامی که آهوها از دید خارج می‌شوند، یک گله ۱۲ رأسی گورخروارد قاب دوربین عکاس‌ها و نگاه خبرنگاران می‌شود.

آخرین بار

گور ایرانی، تا پیش از احیای دوباره در پارک ملی کویر سمنان، آخرین بار در سال ۱۳۶۳ در همین پارک گزارش شده بود؛ پس از آن، حضور آن به قطره‌ای در کویر تبدیل شد، انگار

هرگز وجود نداشته است. زنگ خطر انقراض آن، گوش تمامی نشخوارکنندگان و گیاه‌خواران کویر را کر کرد. به گفته «سعید یوسف‌پور»، مدیرکل حفاظت محیط‌زیست استان سمنان، ابتدای دهه ۹۰، مدیران وقت اقدام به احیای این گونه گور از دست رفته کردند. چند رأس گورخر از پارک ملی توران به کویر منتقل شد تا روند احیای آن آغاز شود. البته این انتقال‌ها با انتقادات و چالش‌های فراوانی همراه بود. نحوه نگهداری گورها در جعبه‌ها و فرآیند انتقال و روش زنده‌گیری نیز مورد انتقاد قرار گرفت. با این حال، این تجربیات به درس‌های ارزشمندی تبدیل شدند تا آن‌طور که رضا شاه‌حسینی، مدیر پارک ملی کویر، می‌گوید: «تعداد گورخرهای ایرانی (آسیایی) پس از چند دهه از مرز ۵۰ رأس گذشت و گور ایرانی از خطر انقراض جوش یافت.» او همچنین افزود، جمعیت این گونه می‌تواند تا ۵۰۰ رأس افزایش یابد.

تولد دوباره گور ایرانی و تقدیر از محیطبانان در گرمسار، بهانه‌ای شد تا رسانه‌های سراسری کشور به مناسبت روز ملی محیط‌بان (۸ آبان) میهمان گرمسار شوند و از نزدیک با گورخرهای پارک ملی کویر آشنا شوند. آبخیزدار منطقه، منابع آب موجود را به رسانه‌ها معرفی کرد تا مسیر تأمین آب برای گورخرها و دیگر حیات‌وحش توضیح داده شود.

مدیرکل محیط زیست سمنان از بی‌مهری‌ها گفت

وقتی «گور» از مرز ۵۰ رأس می‌گذرد و محیطبان از مرز خستگی

مدیرکل محیط زیست استان سمنان با اشاره به موفقیت پروژه احیای گور ایرانی در پارک ملی کویر، این دستاورد را رهون تلاش شبانه‌روزی محیطبانان دانست و از کمبود شدید نیروی انسانی و امکانات در این استان که میزبان بیش از یک ششم مناطق تحت مدیریت کشور است، انتقاد کرد. سعید یوسف‌پور، در مراسم تقدیر از محیطبانان استان و شهرستان گرمسار، شینا انصاری، رئیس سازمان حفاظت محیط زیست کشور را مخاطب قرار داد و گفت: «شما بیش از هر فردی با چالش‌ها، تنگناها و دغدغه‌های محیطبانان آشنا هستید. مشکلاتی از قبیل مسائل معیشتی، کمبود امکانات و تجهیزات و همچنین شیفت‌بندی از جمله این موارد است.»

وی با اشاره به تلاش مستمر سازمان حفاظت محیط زیست برای رفع این مشکلات افزود: «اگرچه مسائل کشور در برخی موارد پیچیده است و ممکن است گاهی این زحمات به‌طور کامل دیده نشود، اما با درایت، هدایت و همراهی همه همکاران و بویژه با نگاه حمایتی مدیران ارشد، می‌توان بر این مشکلات غلبه کرد.» یوسف‌پور درباره احیای گور ایرانی گفت: «طی چندین سال بنای احیای گور ایرانی گذاشته شد؛ تلاشی که مدیران سابق مجموعه و محیطبانان منطقه بویژه «رضا شاه‌حسینی‌مقدم» به عنوان رئیس پارک ملی کویر، باعث شد. امروز جمعیت گور ایرانی در پارک ملی کویر از مرز ۵۰ رأس گذشته و این گونه عملاً احیا شده است. بخش پنهان این موفقیت، زحمات طاقت‌فرسای محیطبانان عزیز بوده است.

بدون همراهی و تلاش شبانه‌روزی مجموعه پارک ملی کویر و همراهی ذخیره‌گاه زیست‌کره توران (گورها) از پارک ملی توران به کویر منتقل شدند) این دستاورد میسر نمی‌شد. ما همگی مدیون زحمات بی‌شائبه محیطبانان عزیز هستیم.»

وی با بیان چالش‌های موجود از کم‌مهری به استان سمنان گفت و افزود: «بیش از یک ششم مناطق تحت مدیریت کشور در استان سمنان است ولی تعداد محیطبانان در کمترین درصد خودش قرار دارد، به همین نسبت هم تعداد نیروهای مستقری ما. در شهرستان گرمسار که شش شهرک صنعتی دارد، نیروی کافی برای پایش و نظارت به انگشتان دست هم نمی‌رسد. در شهرستان سمنان مجموعه نفراتی که کار می‌کنند سه نفر هستند. در برخی از شهرستان‌ها مثل میامی، عملاً یک نفر دارد کار یک اداره را انجام می‌دهد.» یوسف‌پور گفت: «یکی از موضوعات مورد تأکید رئیس سازمان حفاظت محیط زیست موضوع جان‌شین‌پروری بوده است. موضوع جان‌شین‌پروری بدون آموزش، توانمندسازی و توان‌افزایی پرسنل امکان‌پذیر نیست.»

شیفت‌های آزاددهند

او به موضوع شیفت‌بندی‌ها اشاره می‌کند که باعث ناراضی‌تانی تمام محیطبانان شده است و خواستار تصحیح آن برای کاهش فشار بیشتر به محیطبانان می‌شود. این مسئول به خرید چند دستگاه خودرو در ماه‌های اخیر اشاره می‌کند و می‌گوید: «امیدواریم بتوانیم از ظرفیت‌های بیرون سازمانی و مسئولیت اجتماعی نیز استفاده کنیم تا بخشی از مشکلات برطرف شود.»

مدیر پارک

ملی کویر،

پشت به

تصویر

گورخرها

می‌گوید:

تمامی

اقدامات

حفاظتی در

این منطقه

با اولویت

تأمین آب و

امنیت برای

گروه‌های

جانوری انجام

می‌شود

ذخیره سازی آب در دل کویر

رضا شاه‌حسینی، مدیر پارک ملی کویر، پشت به تصویرگورخرها می‌گوید: «تمامی اقدامات حفاظتی در این منطقه با اولویت تأمین آب و امنیت برای گروه‌های جانوری انجام می‌شود.» او درباره تأمین آب توضیح می‌دهد: «آب از طریق ذخیره‌سازی در فصل زمستان تأمین می‌شود. در حال حاضر ۳۰ هزار لیتر ذخیره آب داریم و در منابع بالادست نیز ذخیره داریم.» او منبع آب را چشمه‌های دائمی منطقه معرفی می‌کند که تعداد زیادی از آنها دبی محدود دارند.

شاه‌حسینی در توضیح سیستم ذخیره‌سازی آب می‌گوید: «روش مدیریت منابع آبی ما، ذخیره آب در فصل سرد و استفاده از آن در فصل گرم است. این ذخیره‌سازی به‌صورت آب‌انبار انجام می‌شود. برای مثال، چشمه‌ای که در نزدیکی قرار دارد، یک منبع بتنی ۷۰ هزار لیتری داریم. با توجه به جمعیت حیات وحش، شامل گورخر، کل و بز، جبیر، قوچ و میش و همچنین گوشت‌خوارانی مانند پلنگ، گربه کاراکال، گربه شنی، روباه شنی، گرگ و قنقار، مدیریت آب اهمیت ویژه‌ای دارد.» پارک، کویر، زیستگاه یوز هم بود

اما آخرین باری که یوزپلنگ در این پارک گزارش شد، سال ۱۳۹۲ بود. این محیطبان، درباره تأمین امنیت منطقه نیز می‌افزاید: «امنیت از طریق پایش مستمر زیستگاه و تعامل با جوامع محلی تأمین می‌شود که مهم‌ترین عامل، همین تعامل با مردم بومی است. کار روزانه همکاران ما شامل کنترل و پایش، سرکشی از منابع آبی و لایروبی این منابع است. منابع آبی به‌طور متوسط هفته‌ای سه تا چهار بار لایروبی می‌شوند و این چرخه به صورت مستمر ادامه دارد.»

آغاز احیا

پروژه احیای گور ایرانی در سال ۱۳۹۷ با انتقال ۱۰ رأس گورخر از پارک ملی توران آغاز شد. شاه‌حسینی می‌گوید: «هیچ کاری بدون اشتباه نیست و ما هم تلفاتی داشتیم. در ابتدا ۱۰ رأس گورخر به اینجا منتقل شد و سپس ۴ رأس دیگر از یزد انتقال یافت.» یکی از گورها به همان ابتدا تلف شد و تیم حفاظت از سال ۱۳۹۹، تکثیر در اسارت را آغاز کرد.

وی افزود: «ما ۱۶ رأس گورخر داشتیم که تصمیم به رهاسازی گرفتیم.» وقتی این رهاسازی با موفقیت همراه بود سازمان تصمیم گرفت ۱۲ رأس دیگر را از کرمان به گرمسار و پارک ملی کویر منتقل کند. در این ۱۲ رأس، یک رأس در درگیری بین نرها تلف شد و یک رأس نیز به دلیل نقص ژنتیکی تحت درمان است.

شاه‌حسینی درباره وضعیت گورها پس از رهاسازی می‌گوید: «معیار ما یک به ۵۰ است. وقتی جمعیت یک گونه پستاندار به ۵۰ رأس می‌رسد، یعنی از خطر انقراض منطقه‌ای خارج شده و می‌تواند تا ۵۰۰ رأس افزایش یابد.» او افزود: «۳۰ رأس از این تعداد متولد پارک ملی کویر هستند و در سال ۹۱۴۰۴، رأس گورخر به دنیا آمده است.»

زادآوری در آزادی

به گفته او، نرخ زادآوری گورها در زمان اسارت ۲۵ درصد بود، یعنی از هر چهار تولد یک رأس زنده می‌ماند، اما پس از رهاسازی در پارک ملی کویر، نرخ زادآوری به ۸۰ درصد

معاون محیط طبیعی کشور:

گور آسیایی در آستانه انقراض با برنامه جامع احیا شد

حمید ظهرابی، معاون محیط طبیعی کشور، در تشریح اقدامات ویژه سازمان برای حفظ تنوع زیستی، به جزئیات برنامه جامع شش‌گانه‌ای در معرض خطر اشاره کرد و تأکید نمود که گورخر آسیایی (گور ایرانی) در گانون این توجهات قرار داشت. وی توضیح داد که این گونه، که روزگاری در گستره وسیعی از آسیای زندگی می‌کرد، به‌تدریج منقرض و زیستگاهی یاباور شد: «با تلاش‌های صورت گرفته، جمعیت گورخر در فارس از حدود ۶۰ تا ۷۰ رأس به بیش از ۱۲۵ رأس افزایش یافت و هم‌اکنون بین ۱۵۰ تا ۲۵۰ رأس نوسان دارد.»

او افزود که پروژه اصلی احیای گورخر در منطقه کویر مرکزی سمنان در سال ۱۳۹۰ کلید خورد و در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷، روند پیشرفت و چشم‌انداز موفقیت‌آمیز آن در گزارش‌های سازمان به تأیید کارشناسان رسید.

نقد تند معاون محیط طبیعی

ظهرابی در بخش دیگری از صحبت‌هایش، به نقش مخرب فشارهای بیرونی و رسانه‌ای در پروژه‌های حساس حفاظتی پرداخت و خسارت وارده به جمعیت یوزپلنگ آسیایی را «جبران‌ناپذیر» خواند. ظهرابی با اشاره به پروژه نافرجام احیای یوز در مرکز کشور گفت: «در زیستگاه جنوبی یوزپلنگ، تنها دو یوز نر باقی‌مانده از جمعیت مرکز ایران وجود داشت که با آغاز عملیات تکثیر و احیای زیستگاه بود. برای این برنامه با متحصان بین‌المللی همکاری داشتیم، اما متأسفانه آن طرح به نتیجه نرسید و ما آن دو یوز نر را از دست دادیم.» او این اتفاق را یک فاجعه علمی توصیف کرد: «ما آن دو یوز نر را -که به عنوان ذخیره ژنتیکی جمعیت جنوبی کشور اهمیت داشتند- از دست دادیم. این خسارت، یک ضربه جبران‌ناپذیر ژنتیکی به تنوع زیستی کشور بود؛ ضایعه‌ای که دیگر قابل بازپس‌گیری نیست.» معاون محیط طبیعی با بیان اینکه فشار و افکنش‌های رسانه‌ای نه تنها آن پروژه را تحت‌الشعاع قرار داد، بلکه ضربه‌ای به روند کلی حفاظت از تنوع زیستی کشور، زد تأکید کرد: «فشارهای احساسی و هجوم‌های رسانه‌ای آن روز -توثیت‌ها و پیگیری‌های افراطی و خارج از چهارچوب کارشناسی- به‌شدت فضا را ملتهب کرد.» «برخی مدیران و همکاران ما در آستان یزد از ادامه اجرای طرح‌های تکثیر و احیا دچار تردید و ترس شدند و پروژه‌هایی مانند تکثیر یوزپلنگ در آن استان به‌تدریج متوقف شدند یا به تأخیر افتادند.»

درس بزرگ، مدیریت بحران و حمایت رسانه‌ای

ظهرابی، پروژه احیای گور ایرانی را نتیجه به‌کارگیری درسی بزرگ از آن تجربه تلخ داشت و اعلام کرد: «پس از انتقال من به مسئولیتی دیگر، این تجربه را همراه خود بردم و اکنون با افتخار می‌گویم که پروژه احیای گور ایرانی در مسیر پایداری قرار گرفته است.» وی بر اهمیت حمایت رسانه‌ای و انتقادات سازنده تأکید کرد: «درس بزرگ این است که حمایت رسانه‌ای و مدیریت بحران می‌تواند سرنوشت طرح‌های حفاظتی را دگرگون سازد. نقد لازم و مفید است، اما باید عالمانه، آگاهانه و منصفانه باشد.»